

Musvåk *Buteo buteo*

Global utbredelse

Musvåken er utbredt over den europeiske delen av Palearktisk med unntak av høyereliggende landskap og nordområdene. Nominatunderarten erstattes i Nord-Sverige og Finland og videre østover av den mindre russevåken *vulpinus*. En rekke nærstående arter/underarter finnes i Asia og Nord-Amerika.

Norsk utbredelse og habitatvalg

Er knyttet til lavereliggende skogområder i SØ-Norge, fra Vest-Agder til dalførene i Oppland og Hedmark. Hekker spredt og fåtallig i Midt-Norge og på Vestlandet. Synes i de senere år bare unntaksvis å bosette seg over 400 m høyde i Norge.

Musvåken hekker i det indre av sammenhengende skogstrekninger såvel som i små skogholt omkranset av kulturmark. Foretrekker løvtredominert skog på jord av god bonitet. Det optimale fødesøket er jakt på smågnagere i åpent terreng på udyrket mark. De lave smågnagertetthetene som følger av industrialiseringen i jordbruket, gjør dyrket mark lite egnet til fødesøk. Musvåken jakter også i skog, men synes på grunn av begrenset manøvreringsevne i flukt å foretrekke åpne skoglandskaper.

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

Som følge av den utbredte oppfatning blant jegere at den gjør skade på småviltbestanden, har musvåken i likhet med hønsehauken blitt offer for hensynsløs forfølgelse. Da musvåkens kjerneområder faller sammen med tett befolkede regioner i SØ-Norge, har etterstrebelen og reirplyndringen hatt et slikt omfang at bestanden er redusert.

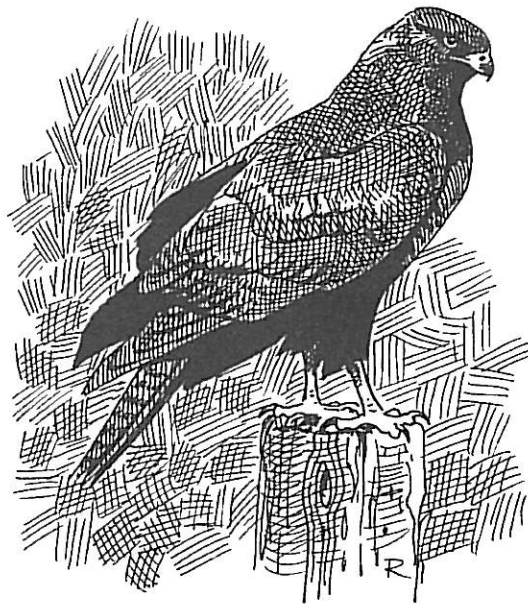
I optimale biotoper nær kysten ser det ut til at bestandsstørrelsen har vært stabil de siste 30 år. Derimot synes den å forsvinne som hekkefugl i sterkt beferdede områder, f.eks. i Vestfold og skogtraktene nord for Oslo, sannsynligvis på grunn av forstyrrelser. Både den svenske og danske musvåkbestanden er i tilbakegang som følge av reduserte smågnagerforekomster etter vegetasjonsendringer i kulturlandskapet og industrialisering av jordbruket.

Undersøkelser av bestandstetthet i Aust-Agder, Telemark og Vestfold har avdekket avstander på 2 km mellom reirene til nabopar i lite beferdede områder nær kysten, svarende til 4-5 km² pr. par. I indre deler av fylkene øker naboavstanden til 3 km, tilsvarende 10 km² pr. par. De tetteste populasjonene finnes i edelløvsog. Både i 1969 og 1979 førte 2 musvåkpar ved Porsgrunn fram flygedyktige unger i reir beliggende 200 m fra hverandre.

Utbredelse og bestandstettheter taler for at den norske populasjonen omfatter mellom 1000 og 2000 territorielle par.

Hekkebiologi

Musvåken vender tilbake til hekkplassene i mars. Reiret plasseres som oftest i trær, helst i en grenkløft på et stort løvtre der slike finnes. Den bygger av og til reiret på ei hylle i en bergvegg. De 2-4 eggene, som legges medio april, klekkes etter 33-35 dager. Ungfuglene blir flygedyktige etter 42-49 dager. Hekker vanligvis første gang som treåring.

Selv om musvåken fanger reptiler, frosk, fugleunger og insekter, er det smågnagere som er basisføden. Flygedyktige unger produseres hovedsakelig i sesonger med gode smågnagerforekomster. Under forhold med lave smågnagertettheter, er den ute av stand til å føre fram kullet eller unnlater å hekke.

Den norske musvåkbestanden er lite tolerant overfor forstyrrelser fra mennesker. Ved virksomhet selv mange hundre meter fra reirområdet, kan den holdes så lenge borte fra reiret at foster eller unger omkommer. Det forekommer at eggene oppgis etter reirundersøkelser.

Trekkforhold

Dekkes marken av snø, er det vanskelig for musvåken å fange tilstrekkelig smågnagere til å overleve. Mens de mellomeuropeiske populasjoner — som supplerer med fallvilt og kaniner — er standfugler eller foretar kortere næringsstreif, trekker de nordlige bestandene sørover. Norske og svenske musvåker passerer over Falsterbo i sørvestlig retning gjennom Danmark og Tyskland.

I perioder med langvarig kulde, snødekt mark og lave smågnagertettheter bryter lokale musvåkbestander i Mellom-Europa sammen. Tilsvarende nedgang i den norske populasjonen er ikke observert etter strenge, næringsfattige vintre i sentrale deler av Europa. De kaldeste vintermånedene tilbringes trolig i landskapene i vest mot den engelske kanal, samt i Sør-Frankrike, Spania og NV-Afrika. Et norsk individ ringmerket som unge er gjenfunnet i Marokko. Av de 1000-3000 musvåker som krysser Gibraltarstredet over til Afrika om høsten antas en vesentlig del å tilhøre den skandinaviske populasjonen.

Musvåkens reproduksjonsevne er — i motsetning til spurvehauk og vandrefalk, som spiser fugler — ikke påvirket av miljøgifter. Konsentrasjonen av langsomt nedbrytbare pesticider i form av klorerte hydrokarboner i eggene er lave, og eggskallets tykkelse og porøsitet har ikke endret seg. Derimot forgiftes den som åtselater av utlagte åter innsatt med nervegifter som stryknin og alfakloralose, som vi kjenner flere eksempler på fra utlandet.

Gunnar Hansen

Musvåk *Buteo buteo*

146 ● Konstatert hekking

114 ● Sannsynlig hekking

123 ● Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

